

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Aile Eğitimi Konusundaki Yeterliliklerinin Belirlenmesi

Hakan Sarı

Zehra Atbaşı

Mahmut Çitil

DOI:.....

Makale Bilgileri

Yükleme:12/03/2017 Düzeltme:17/06/2017 Kabul:20/10/2017

Özet

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (ÖEHY) (2006) göre aile eğitimi, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitiminde sürekliliği olan bir hizmettir. Bu hizmetlere ve özel eğitim sürecinin her boyutuna ailelerin aktif katılımı ve katkısını sağlayacak önlemler alınır. Çocuğun eğitim süreci bir bütün olarak düşünüldüğünde aile eğitimi bu anlamda eğitimin sürekliliği açısından çok büyük öneme sahiptir. Verilecek olan eğitimin niteliği açısından öğretmenlerin aile eğitimi konusunda deneyimli ve tam donanımlı olması ailenin eğitime katılım düzeyini de olumlu yönde etkilediği gözlenmektedir. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin aile eğitimi konusundaki yeterliliklerini ortaya çıkarmak ve bu konuda yapılacak ileri araştırmalara ışık tutmaktır. Bu araştırmada veriler nitel araştırma yaklaşımlarından birisi olan "Görüşme Yöntemi" kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmaya Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan 30 öğretmen katılmıştır. Veriler "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği" kullanılarak toplanmış 'İçerik Analizi' yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin tamamına yakını lisans düzeyinde aile eğitimi dersi aldıklarını fakat bu dersin uygulamalı olmadığını, meslek hayatlarında kendilerini yetersiz hissettiklerini ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, Aile eğitimi, Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi, Öğretmenlerin aile eğitim yeterliliği

Sorumlu Yazar: Hakan Sarı, Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Türkiye, hakansari@konya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-4528-8936
 Zehra Atbaşı, Yrd. Doç.Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Türkiye, zatbasi@konya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-2758-1277
 Mahmut Çitil, Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Türkiye, mahmutcitil@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7607-6595

668

*:Bu makale sözlü bildiri olarak 19.Ulusal Özel Eğitim Kongresi, Marmaris, Türkiye' de sunulmuştur.

Giriş

Türkiye’de aile eğitimi kavramı, aile kurumunun devamını, bireyin sağlıklı gelişimini ve onun toplumun uyumlu ve sorumlu üyesi olmasını sağlamak amacıyla yapılan her tür ve düzeydeki eğitim süreci olarak tanımlanır (Varol, 2006). Aile eğitimi, tüm eğitim programlarında bireyin eğitimine katkı sağlamak amacıyla aileye verilecek her türlü rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini içeren bir eğitimidir. Aile eğitimi anne-babaları ebeveynlik hakkında bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve davranışlarını geliştirmeye yönelik çeşitli düzeylerdeki sistematik uygulamalar olarak belirtilmektedir. Özel eğitim hizmetlerinde ise aile eğitimi, normal gelişim gösteren çocuklara sunulan eğitimden farklılık göstermekte ve çok daha büyük bir öneme sahiptir (Özdemir, 2013). Aile eğitim programları, aile eğitiminde esas olacak genel ilke ve amaçlar doğrultusunda bireyin yetersizliği, gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve ailenin ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanır ve yürütülür (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2006: madde 36). Yönetmelikte özel gereksinimli çocuğunun tanınması, yerleştirilmesi, ve izleme aşamalarında ailelerle işbirliği yapma ve aileyi aktif olarak sürece dahil etme özel gereksinimli çocuğun eğitimiyle ilgili tüm personelin sorumluluğu olarak belirtilmiştir.

Cavkaytar ve Özen’e (2009) göre aile eğitimi ailenin devamını, bireyin sağlıklı gelişimini ve onun toplumun uyumlu ve sorumlu üyesi olmasını sağlamak amacıyla yapılan her tür ve her düzeydeki eğitimidir. Özel gereksinimli çocuğun ailelerine yönelik olarak ele alındığında sistematik ve kavramsal temellere dayanan bir süreç olan aile eğitiminin amacı, aileleri anne-babalığın farklı yönleri ile ilgili bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve beceri sahibi yapmaktır. Aile eğitiminin genel amacı; ailenin engelli çocuğunu kabul etmesini, ailenin haklarını ve sorumluluklarını anlamasını, aile ile işbirliği için fırsatlar ve ailenin belli programları uygulamasını sağlamakla birlikte evi daha verimli bir eğitim ortamı haline getirmek ve ailede oluşacak olumsuz dinamiklerin oluşmasını önlemektir (Sarı, 2002; Walker-Hall ve Sylva, 2001).

Aile eğitiminin amaçlarına ulaşabilmesi için anne-babayla yapılacak olan iletişimin çok etkili ve doğrudan olması gerektiği belirtilmektedir. Aile eğitimi verecek olan uzmanın uygun nitelikleri taşıyor olması gerekir (Rimm, 1996; Varol, 2006). Ailelere yönelik eğitim programlarının hazırlanabilmesi için de öncelikle ailelerin temel gereksinimlerin belirlenmesi gerekir. Ailelerin öncelikle yasal hak ve sorumluluklarını bilmeleri, çocuklarıyla ilgili alacakları eğitim kararlarında son derece önemlidir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (ÖEHY) (2006) anne-babaların çocuklarının eğitimi ile ilgili alınan kararlara katılımları ve alınan kararlarda onay yetkilerinin olması etkin katılımı destekleyen açıklamalar olarak görülmektedir.

Aileler, öğretmenlere/uzmanlara çocukları ve kendileriyle ilgili olarak birçok konuda bilgi sağlayabilir (Rich, 1998; Sarı, 2002). Öğretmenler çocuğun tanılanma süreci, eğitimsel geçmişi, gelişim düzeyi, güçlü ve zayıf yanları, hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları, yaşadıkları sorunlar ve gereksinimleri konusunda en sağlıklı bilgileri ancak ailelerden elde edebilirler. Bu nedenle öğretmenler hazırlanacak programlarda en büyük yardımı ailelerden alabilirler. Öğretmenlerin ailelerden alacağı bilgiler sınıf içerisindeki ve sınıf dışı etkinliklere yön verebilir. Ailelerin çocuklarını nasıl güdülediklerini ya da evde nasıl beceriler kazandırdıklarını bilmek onların sağlıklı gelişimleri açısından önemlidir (Drew ve Hardman, 2007; Schumm, 2005).

Yönetmeliğin çeşitli maddelerinde de aile eğitimi hizmetlerinin uygulanmasına yönelik açıklamalara yer verilmektedir. Yasa ve yönetmeliklerde yer alan maddelerin uygulamaya geçirilmesi ailelerin çocuklarının eğitime etkin katılımını sağlayacaktır (Cavkaytar ve Özen, 2009). Anne-babalar zamanlarının çoğunu çocuklarıyla geçirdikleri için, çocuğun performans düzeyini doğru değerlendirecek bireylerdir. Çünkü anne-babalar çocuklarını günün her anında her çeşit durumda ve farklı insanlarla birlikleyken gözleyebilmektedirler (Varol, 2006).

Aile eğitimine önem verilmesinin en önemli nedeni de çocuğun gelişiminin ilk yıllarının gelecekteki gelişimi için temel taşı olarak kabul edilmesidir. Bu dönem boyunca çocuğun temel ilişkisi anne-babasıyla olmaktadır. Hiç bir zaman çocuğun belirli bir potansiyele ulaşmasına yardımcı olma konusunda diğer çevre düzenlemeleri çocuğu güdülemede anne-babanın yerini alamamaktadır (McFarlane, Bellissimo ve Norman, 1995). Anne-babalar çocukları için “pekiştirici” kimselerdir ve çocuklar anne-babalarına yabancılardan daha fazla tepki vermektedirler. Çünkü anne-baba ve çocuk arasındaki iletişimin sıklığı, yoğunluğu ve süresi başkalarıyla kurulan iletişimden daha fazla ve etkilidir (Rimm, 1996). Birçok eğitim programı sık, düzenli ve etkili olarak karşılıklı iletişimi gerektirir. Anne-babalarda çocuklarıyla sürekli birlikte olduklarından eğitilmeleriyle etkililikleri artırılabilir (Dinkmeyer, McKay ve Dinkmeyer 1997; Fowler, 1999). Diğer yandan Türkiye’de sağlanan özel eğitim hizmetlerinin yoğunluğunun düşük olması ve çocukların ihtiyaç duydukları eğitimlerin kurumlarda tam olarak karşılanamaması nedeniyle aile bireylerinin de özel gereksinimli bireyin eğitimine katılımını zorunlu kılmaktadır (Özdemir, 2013).

Özen’e (2008) göre, anne-babalar, çocuğun yaşamında en güçlü etkiye sahip kişilerdir. Çocuklar, okul çağına gelmeden önce pek çok beceriyi, anne-baba ve diğer aile üyelerinden öğrenirler. Özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinin temel amacı, onların yaşam işlevlerini geliştirerek daha bağımsız kılmaktır. Bu amaçla, erken çocukluk döneminden başlayarak bağımsız yaşam becerileri kazandırmaya yönelik eğitsel düzenlemelere yer verilmesi bağımsız yaşam becerilerinin kazanılmasında daha etkili ve verimli olabilecektir.

Anne-babalar ve öğretmenler, ailenin çocuğunun eğitimine evde katılımıyla ilgili olarak bir araya gelmeli karşılıklı olarak gereksinimlerini ve beklentilerini tartışmalıdırlar (Panter, 1992). Anne-babaların evde yapılacak etkinliklere katılımında öğretmenlerin yapması gereken davranışlar; ailenin günlük rutinleriyle ilişkili bir etkinlik çizelgesini oluşturmaktır. Belirlenen etkinlikler önem sırasına göre yazılır ve öncelikli bir becerinin öğretimi günün ya da haftanın hangi saatlerinde olacağı, öğretime kimlerin katılacağı belirlenir. Çocukta var olan ya da bir becerinin öğretimi sırasında ortaya çıkabilecek sorun davranışları, günlük yaşam içerisinde etkinliğin nasıl meydana geleceğinin, beceri için gerekli araç-gereçlerin becerinin nasıl öğretileceği, nasıl kayıt tutulacağı ve anne-baba ile birlikte öğretim planlarının sonuçlarının nasıl değerlendirileceği ile ilgili etkinliklerdir (Varol, 2006). Öğretmenlerin aile eğitiminin sırasındaki aile eğitimin verimliliğini artırabilmesi için aile eğitimi öncesinde ailelerle görüşme yapması önemlidir. Anne-baba ve öğretmen işbirliğini etkili kılmamanın yolu, öncelikle anne-babalarla çalışan öğretmenin sahip olması gereken kişilerarası iletişim becerileriyle yakından ilgilidir. Kişilerarası iletişim becerisinin temelinde anne-babanın ifadeleri, kabul etme, dinleme, konuyla ilgili düşüncelerini almak için etkili sorular sorma, anne-babayı cesaretlendirme ve güven duygusunun geliştirilmesi çocuğun gelişimi açısından çok önem arz etmektedir (Mcfarlane ve diğerleri, 1995; Özen, 2008).

Cavkaytar ve Özen'e (2008) göre Türkiye'de ailelere yönelik çalışmaların çoğunda ailelerin çocuklarının eğitimine katılmadıkları, eğitimde yeterince yer almadıkları belirtilmektedir. Özel eğitimde çalışan öğretmenlerin çoğunun aile katılımının azlığından söz ettikleri bilinmektedir. Cavkaytar (1999) göre ailelerin çocuklarının eğitimine sürekli katılımlarının sağlanamaması önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin aile eğitimi konusunda yeterliliklerinin veriye dayalı karar verme süreci içinde öğretmen görüşlerine dayanarak elde edilecek verilerin, öğretmen yetiştirme ve hizmet içi eğitimde aile eğitimi konusunun ele alınmasına ve geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir. Çünkü etkili müdahaleler mevcut durumun tanımlanması ile mümkündür (Alberto ve Troutman, 2012).

Çocuğun eğitim süreci bir bütün olarak düşünüldüğünde aile eğitimi bu anlamda eğitimin sürekliliği açısından çok büyük öneme sahiptir. Verilecek olan eğitimin niteliği açısından öğretmenlerin aile eğitimi konusunda deneyimli ve tam donanımlı olması ailenin eğitime katılım düzeyini de olumlu yönde etkilediği gözlenmektedir. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı, 1) Özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin aile eğitimi konusundaki yeterlilikleri konusundaki algılarını ortaya çıkarmak ve 2) bu alanda yapılacak olan diğer çalışmalara ışık tutmaktır.

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada veriler nitel araştırma yöntemlerinden biri olan “Görüşme Yöntemi” kullanılarak elde edilmiştir. Görüşme yöntemi içerisinde de en çok kullanılan, derinliğine ve zenginliğine veri sağlayabilecek tekniklerden biri olan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme tekniği” kullanılmıştır (Bogdan ve Biklen, 2003; Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evreni Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenler oluşturmaktadırlar. Çalışma gurubu ulaşılabilir örneklem seçim yöntemiyle belirlenmiştir Bu araştırmaya Konya ilinde Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde görev yapan özel gereksinimli çocuklarla çalışan 30 öğretmen katılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler araştırmaya katılanların verdikleri bilgilerin doğru ve içten olduğu varsayımına dayanmaktadır. Öğretmenlerle ilgili bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo I: Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin demografik bilgileri

Mezuniyet Programları	Cinsiyet		Deneyim
	Erkek	Kadın	
Özel Eğitim	10	5	2-8
Okulöncesi Öğretmenliği	6		3-5
Çocuk Gelişimi	9		5-8
Toplam	25	5	

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen “Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu” aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma kapsamında öğretmenlerle yapılan görüşmelere ait görüşme soruları araştırmacı tarafından hazırlandıktan sonra, kapsam geçerliliği açısından değerlendirilmek amacıyla özel eğitim alanında çalışan nitel araştırma konusunda uzman iki öğretim üyesi tarafından soruların istenen konuyu kapsayıp kapsamadığı, açık, net ve anlaşılır olup olmadığı açılarından değerlendirilmiştir. Uzmanlardan gelen geri bildirimler doğrultusunda görüşme soruları tekrar gözden geçirilmiş ve sorulara son şekli verilmiştir. Görüşme Formu üç ana başlıktan oluşmaktadır. Her bir ana başlığa ait alt başlıklar ve hatırlatmalar belirlenmiş ve görüşmeler bu ana sorular sorulduktan sonra promptlar izlenerek derinliğine ve zenginliğine veriler toplanmıştır. Görüşme formundaki ana sorular sırasıyla; Kişisel yeterlik, kurumsal yeterlik, aile eğitimi çalışmalarının denetimi ile ilgilidir.

Verilerin Toplanması

Görüşme formu araştırmaya katılan öğretmenlerin uygun oldukları zamanda bireysel olarak kurumdaki boş bir sınıfta uygulanmıştır. Görüşmeler 30-45 dakika arasında sürmüştür. Görüşme yapılmadan önce gerekçesi açıklanarak kayıt için izin alınmıştır. Görüşmeler daha sonra analiz edebilmek için ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada veriler, daha önceden belirtildiği gibi araştırmacı tarafından geliştirilen “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” aracılığıyla toplanmıştır.

Araştırma verilerinin analizi, katılımcıların görüşlerini ve deneyimlerini derinlemesine ortaya çıkarmak amacıyla içerik analizi yapılarak yorumlanmıştır. Araştırma verilerinin analizi üç adımda gerçekleştirilmiştir. Bu adımlar sırasıyla:

Adım 1: Görüşmelerin dökümleri yapılmıştır. Dökümler yapılırken öğretmenlerle ve öğrencilerle yapılan her konuşma duyulduğu şekliyle, hiçbir düzeltmeye yer vermeden yazıya dökülmüştür.

Adım 2: Dökümler tekrarlı olarak okunarak araştırma temaları oluşturulmaya çalışılmıştır. Araştırmacı tarafından dökümler okunduktan sonra, ortaya çıkan temaların konu başlıkları belirlenmiştir.

Adım 3: Oluşturulan temaların uygunluğunu belirlemek amacıyla araştırmacı ve özel eğitim alanında doktora yapan bir kişi tarafından görüşmelerin tamamı birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmiş ve değerlendirme sonucunda bir araya gelerek temaların uygunluğu konusunda görüş birliğine ulaşılmıştır. Görüş birliği sonucunda ortaya çıkan temalar ve konu başlıkları neticesinde bulgular ilgili bölümde sunulmuştur.

Öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşmeye ilişkin ses kayıtlarının yazılı dökümleri araştırmacı tarafından yapıldıktan sonra, araştırmacı ve bir uzman tarafından bu dökümlerin tamamı içerik analiz tekniği ile ayrı ayrı analiz edilerek veri kodlama anahtarı ve temalar oluşturulmuştur. Yapılan veri analizinin güvenilirliği; $[Görüş\ birliği / (Görüş\ birliği + Görüş\ ayrılığı) \times 100]$ formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arasındaki ortalama güvenilirlik % 90 ile %100 olarak bulunmuştur.

Katılımcıların görüşlerinin frekansları ve yüzdeleri “Bulgular” kısmında sunulmuştur. Daha sonra kesit alma yöntemi ile bulgular kısmında katılımcıların en az ikisinden alınan kesitleri “quotations” açıklamaları desteklemek üzere ilgili bölüme yerleştirilerek sunulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen veriler “Kişisel Yeterlilik”, “Kurumsal Yeterlilik” ve “Denetim” olarak üç ana bölüme ayrılmış ve her bir gruptan alınan veriler alt amaçlarda belirlenen sraya göre bir alt bölüm halinde sunulmuştur.

Kişisel Yeterlilik

Bu bölümde öğretmenlerin kişisel yeterlilikleriyle ilgili görüşleri sunulmaktadır.

Lisans eğitimi. Araştırmaya katılan özel eğitim gereksinimli öğrencilerle dersleri yürüten öğretmenlerin yarısını (15%50) lisans eğitimi sırasında aile eğitimi aldıklarını bu dersin sadece kuramsal olduğunu, uygulamaya yönelik olmadığını ve bilgilerini uygulamada kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Çalışma hayatlarında aile eğitimini uygulama sırasında önceden herhangi bir uygulama yapmadıkları için çok zorlandıklarını ve ders içeriğinin uygulama sırasında yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili kesitler aşağıda sunulmuştur.

“Birebir aileyle karşılaştığımda uygulama sırasında bilgilerimin yetersiz olduğunu fark ettim ve çok bocaladım.” (Öğretmen 1).

“Lisans eğitimi sırasında aile eğitimi aldım ve çok yüksek bir notla geçmeme rağmen ders içeriğinden değil kendi çalışma deneyimlerimden faydalandığımı fark ettim” (Öğretmen 3).

Lisansta uygulama. Görüşme yapılan öğretmenlerin tamamı (30:%100) lisans uygulaması sırasında resmi yollarla aile eğitimi uygulaması yapmadıklarını ve görmediklerini belirtmişlerdir. Aile eğitiminin önemi üzerinde durulmadığını ve bu konuyu önemsemediklerini belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili öğretmenlerin görüşlerinden alınan kesitler aşağıda sunulmaktadır.

“Açıkçası velilerle öğretmen ilişkisinin sadece veli toplantılarıyla sınırlı kalacağını düşünmüştüm. Bu şekilde bir aile eğitimiyle karşılaşacağım aklıma gelmemişti” (Öğretmen 8)

“Uygulama sırasında çocukların akademik çalışmalarına ve özbakım becerilerine yoğunlaştık ailelerle ilgili bir çalışma hiç yapmamıştık” (Öğretmen 15)

Kendini yetiştirme. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı (15:%50) lisans sırasında aldıkları aile eğitimi dersi dışında aile eğitimiyle ilgili herhangi bir bilimsel programa katılmadıklarını belirtmişlerdir. Aile eğitimiyle ilgili kendilerini yetersiz gördükleri zaman böyle bir etkinliğe ihtiyaç duyduklarını fakat kendi çabalarıyla böyle bir etkinlik bulamadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca verilen programların maliyetinin yüksek olması ve çalışma şartlarının çok ağır olduğunu belirtmişlerdir. Konuyla ilgili öğretmen kesitleri aşağıda sunulmuştur.

“Kurumda aile eğitimi görevi bana verildiğinde büyük bir tedirginlik yaşadım ve ulaşabileceğim en yakın yerden internetten bu konuyla ilgili uygulama araştırmasına girdim fakat işime yarayacak çok fazla bilgiye rastlayamadım”(Öğretmen 6).

“Yaptığım dersler sırasında eksik giden bir şeyler olduğunu fark ettim. Okulda yaptığımız uygulamalar evde devam etmediği için dersler verimli olmadı, çocuklarda davranış değişimi sağlanamadığını gördüm. Aileleri bu konuyla ilgili bilgilendirmek istediğimde, kendi bilgilerimden ve deneyimlerimden başka bir kaynak bulamadım.”(Öğretmen 17).

Görüşme yapılan öğretmenlerin geriye kalanı (15:%50) kendi olanaklarıyla ya da çalışmaya başladıkları kurumun olanakları doğrultusunda aile eğitimiyle ilgili uygulamalı bilimsel programlara katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmaların vermiş oldukları eğitimin kalitesini ve kendilerinin mesleğe bakış açılarını olumlu yönde geliştirdiğini ifade etmişlerdir. bu konuyla ilgili kesitler aşağıda sunulmuştur.

“Ben kurumumuzda aile eğitimiyle ilgili uygulamalı bir programa katıldım ve bu çalışma sonunda uygulamalarımın daha kısa sürede amacına ulaştığını velilerimin de eğitim sonunda daha rahatlamış ve bilinçli olarak çocuklarını yönlendirdiklerini gözlemledim”(Öğretmen 10).

“Kurum sahipleri bu konudaki uzman hocalardan destek alarak bize bir eğitim programı sundular. Bu program beni ve arkadaşlarımı olumlu anlamda çok değiştirdi”(Öğretmen 8).

Kurumsal Yeterlilik

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakını (27:%90) kurumdaki aile eğitiminin; ders sonunda aileyi bilgilendirmeler, aileyi bireysel derse gözlemci olarak almayla sınırlı kaldığını ifade etmişlerdir. Bunun nedeni ise, personel yetersizliği sebebiyle çok yoğun olduklarını vakit kalmadığını bir planlama yapamadıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra, ailelerin de bu konuyla ilgili bilgilerinin yetersizliğinden ve aile içi iletişim eksikliğinden dolayı verilen bilgilerin uygulamasında yetersizliklerin yaşandığını belirtmişlerdir. Görüşme yapılan öğretmenlerin (27:%90) kurumda çalışan derse giren öğretmenlerin özel eğitim öğretmenleri dışında da öğretmen çalıştırmamasından dolayı diğer alandan gelen öğretmenlerin birçok konuda da olduğu gibi aile eğitimi konusunda yetersizliklerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili kesitler aşağıda belirtilmiştir.

“Aile eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda eğitsel yönden sınırlı kalıyoruz. Personel yetersizliği ve planlama eksikliği nedeniyle uygulama aşamasında yetersiz kalıyoruz”(Öğretmen 12).

“Aile eğitimi eğer ailenin talebi ve sıkıntısı doğrultusunda yardımçı olabiliyorum ama öğrencinin becerilerine yönelikse ev ödevleri konusunda problem yaşıyorum ve benim gibi alan dışından gelen arkadaşlarımda aynı sıkıntıları yaşıyorlar”(Öğretmen 10).

Öğretmenlerin yarısından fazlası (21:%70) kurumun aile eğitimi konusunda vermiş olduğu aile eğitimi ve seminerlerinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında aile-kurum arasındaki iletişim yetersizliğinden kaynaklanan nedenlerle katılımların sınırlı olduğunu ve genellikle bu seminerlere ve eğitimlere annelerin katıldığını ifade etmişlerdir. Bu konuyla ilgili kesit aşağıda sunulmuştur.

“Verilen aile eğitimini yetersiz buluyorum. Zaten ailelerimizin çoğu aile eğitimi konusunda bilgisiz oldukları herhangi bir aile eğitim talepleri olmuyor. Bu yüzden kurumun verdiği aile eğitiminin önemini anlatmada zorlanıyorum” (Öğretmen 19).

“Aramızda kalsın kurumlar ailelerin kurumda fazla kalmalarından yana değil. Bu nedenle aile eğitiminin duyurulması takibi ve devamı konusunda bir iletişim eksikliği yaşıyoruz” (Öğretmen 8).

Öğretmenlerin beşte biri (14:%20) çalışma şartlarının çok ağır olmasından dolayı sürekli derslere girdiklerini ve sadece çocuklarla çalıştıklarını çoğu zaman bilgilendirmek amaçlı bile ailelerle zor görüştüklerini belirtmişlerdir. Ayrıca doldurmaları gereken çok fazla formdan dolayı birçok şeyin kâğıt üzerinde kaldığını uygulamaya fırsat bulamadıklarını ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili öğretmen görüşlerinden alınan kesitler aşağıda sunulmuştur.

“Bizim kurumda çalışan öğretmenler günde sekiz saat derse giriyor. Ailelerle ders sonu bilgilendirmesini bile kendi teneffüsümüzden çalarak yapıyoruz. Aile eğitimi için ek bir zaman bulmamız çok zor” (Öğretmen 30).

“O kadar çok form dolduruyoruz ki ve bunun yanında zaten çok yoğun derse girmemizden dolayı vakit sıkıntısı çekiyoruz” (Öğretme 15).

Denetim

Bu bölümde denetimle ilgili öğretmen görüşleri sunulmaktadır.

Aile eğitimi çalışmalarının kaydedilmesi. Görüşme yapılan öğretmenlerin çoğu (22:%75) yapılan çalışmalarla ilgili kayıt tuttuklarını fakat bunların düzenli ve tam olarak içeriğinin aile eğitimi ile ilgili olmadığını örneğin, aile bilgi formu gibi formları dosyaladıklarını belirtmişlerdir. Geri kalan beş öğretmen (5:%15) ise çalışmaların daha çok sözel olduğunu, herhangi yazılı bir form olmadığını bu yüzden kaydetmediklerini belirtmişlerdir. Görüşme yapılan öğretmenlerin sadece üçü (3:%10) ise düzenli olarak aile eğitimi verdiklerini yapılan eğitimin velileri ve kendileri tarafından imzalanarak dosyaladıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuyla ilgili kesit aşağıda sunulmuştur.

“Haftalık ev destek eğitim programı aylık destek eğitim programı, aile bilgilendirme formu ve çocukların özel durumlarına ait bilgilendirme formlarını doldurup saklıyoruz. Bunun dışında bir aile eğitimi dosyamız yok”(Öğretmen 13).

“Çalışmalarımız daha çok sözel ifadelerle dayalı o yüzden kaydetmiyorum” (Öğretmen 8).

“Evet, bir aile eğitim çalışma dosyamız var, dosyamızın içinde düzenli olarak yaptığımız aile eğitimleri ve içeriği detaylı olarak kayıtlı. Bu evrakların hepsi öğretmen ve eğitime katılan aileler tarafında imzalı olarak tutuluyor” (Öğretmen 17).

Denetimlerin niteliği. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakını (28:%95) yapılan denetimlerin niteliği artırmaya yönelik olmadığını belirtmişlerdir. Denetimlerin daha çok eksikleri bulmaya yönelik olduğunu bu eksikleri giderme konusunda herhangi bir öneri getirmediğini öne sürmüşlerdir. Ayrıca yapılan görüşmeler sonunda yapılan denetimlerin özel eğitim konusunda yeterince bilgisi olmayan denetmenler tarafından yapıldığı için denetimlerin sadece sorgulamada kaldığını, öneri getiremediklerini ve bu yüzden denetimlerin amacına ulaşamadığını belirtmişlerdir. Bunlara karşın, bir kaç öğretmen (2:%5) yapılan denetimlerin faydalı olduğunu, her denetimden sonra bilgilerini ve uygulamalarını geliştirmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuyla ilgili öğretmen görüşlerinden alınan kesitler aşağıda sunulmuştur.

“Müfettişler geldiklerinde aile eğitimi dosyamı istiyorlar. Dosyanın içinde bulunması gereken evraklar tamamen kurumun insiyatifine kalmış yani dosyanın içinde bulunması gereken evraklarla ilgili müfettişlerin bir bilgisi yok. Sadece dosyaya şöyle bir bakıyorlar” (Öğretmen 20).

“Bizim aile eğitim dosyamız yoktu yani kayıt tutmam gerektiğini bilmiyordum fakat müfettişlerden sonra kaydetmeye başladım ve bu da iyi oldu sanırım” (Öğretmen 11).

Tartışma

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre, lisans eğitimi sırasında aile eğitimi konusunda kuramsal olarak ders alındığı ama uygulamanın yeterli olmadığı belirtilmiştir. Sarı'nın da (2002) belirttiği gibi özel eğitimin başarısı açısından aile-çocuk ve okul işbirliğinin önemi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerindeki çocuk ve aile iletişiminin önemi göz önüne alındığında bulunan sonuç alan yazını destekler nitelikte değildir. Özel Eğitimde belirtilen hedeflere ulaşılması için her üç alanda da yeterli bir şekilde donanıma sahip olmak amaca en kısa zamanda ulaşılmasını sağlayabilecektir. Türkiye’de öğretmen yetiştiren üniversitelerin lisans eğitimi sırasında verdikleri özel eğitim ders içeriklerine bakıldığında bunun çalışma alanı için çok yetersiz olduğu araştırma bulgularında kişisel yeterlilik bölümünde görülmektedir. Ayrıca Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezlerinde özel gereksinimli çocukların eğitimine alan dışı öğretmenlerinde giriyor olması birçok güçlüğü de beraberinde getirmektedir. Çünkü lisans eğitimi sırasında özel eğitim bölümü dışındaki bölümlerde özel eğitimle ilgili çok kapsamlı dersler verilmemektedir. Bunun yanında bu derslerin içeriği göz önüne alındığında aile eğitime yönelik amaçların olmaması, öğretmen adaylarının aile eğitimi konusunda yetersiz bilgi ve uygulama eksikliğiyle mezun olmalarına neden olabilecektir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin lisans eğitimi sırasında uygulama dönemlerinde aile eğitimiyle ilgili herhangi bir uygulama yapmadıkları, ailelerle karşı karşıya gelmedikleri için çalışma hayatında ailelerle karşılaşıldığında deneyimsiz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Aile eğitimi dersi ile ilgili uygulamaların lisans eğitimi uygulaması sırasında göz ardı edildiği ortaya çıkmaktadır. Bu konuyla ilgili alan yazında herhangi bir kaynağa ulaşılamamıştır. Ancak ğretmenlerin görevleri sırasında uygulamayla ilgili eksikliklerinin çıkması uygulamanın çok büyük eksiklik olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye'de ğretmen yetiştiren üniversitelerin lisans eğitimi sırasında yapılan uygulama alanlarına bakıldığında aile eğitimiyle ilgili bir çalışma olmadığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca rehabilitasyon merkezlerinde özel eğitim derslerine özel eğitim bölümü dışı ğretmenlerinde giriyor olması bu niteliği düşürmektedir. Çünkü lisans eğitimi sırasında özel eğitim bölümü öğrencileri dışındaki bölümlerde özel eğitimle ilgili hiçbir uygulamanın olmayışı bu alanlardan mezun öğretmenleri alanda yetersiz kılmaktadır. Bunun sonucu olarak uygulama sırasında birçok güçlükle karşılaşılması eğitim ve öğretimin amacına ulaşmasında bir engel teşkil etmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin lisans eğitimi dışında çok azının kendi çabalarıyla kişisel gelişimlerini destekleyecek bu alandaki bilgilerini ve uygulamalarını artıracak hizmet-içi eğitim programına katıldıkları görülmüştür. Sadece birkaç kurum niteliklerini artırmak için kurum içi eğitim programları düzenleyerek öğretmenlerin niteliğini artırmaya yönelik çalıştıkları bu araştırma ile ortaya çıkmıştır. Ayrıca, ğretmenlerin çalışma şartlarının zorluklarından ve bu konuyla ilgili programların maliyetinin yüksek olmasından dolayı bu programlara katılamadıkları ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu olarak kendilerini yetiştirmede eksik kaldıkları ve uygulama sırasında aile eğitimi konusunda eksikliklerini tamamlayacak bilgiye ulaşamadıkları görülmektedir.

Özel zel Eğitim ve Rehabilitasyon hizmeti veren kurumların aile eğitimi konusunda yeterince bilinçli olmadığı araştırmanın bir diğer sonucudur. Bunun nedeni olarak, kurumlarda verilen eğitimin sadece akademik çalışmalar üzerinde yoğunlaşması ve çocuğun okulda bulunduğu süre içerisinde aileye verilen eğitimi fazladan süre ve masraf olarak görülmesi ve bu eğitimi verebilecek yeterlikte eleman bulamamaları gösterilebilir. Korucu'ya (2005) göre kurumlar da birkaç saatlik eğitim engelli çocuklarda istenilen davranış değişikliğini oluştırmakta çok yetersiz kaldığı bu nedenle kurumlara formal olarak aile eğitimi konusunda uzman bir eğitimci ve ailenin yaşadığı olumsuz duygularla başa çıkmasını kolaylaştıracak bir ruh sağlığı uzmanı eşliğinde aile eğitimine yer verilmesi gerekmektedir. Bu konunun yetersizliği de özel eğitimin niteliğini doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Ancak araştırmadan elde edilen bulgular aile eğitimi konusunda, özel eğitim hizmeti veren kurumların resmi yollardan yapılan bir çalışma yerine bu konuyu ğretmen becerisine bıraktıkları görülmektedir. Dolayısıyla, bütün bu sebepler aile eğitiminin uygulanmasındaki güçlükleri artırarak özel gereksinimli çocukların eğitiminin yetersiz kalmasına yol açmaktadır.

Bu araştırmadan ortaya çıkan bir diğer konu ise denetimle ilgili konulardır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğretmenlik büyük çoğunluğunun aile eğitimi kayıtlarının aile ve çocukla ilgili bilgi formlarından oluştuğu gözlenmektedir. Görüşme yapılan çok az ğretmen aile eğitimi çalışmalarını kendi yeterliliği doğrultusunda düzenli olarak kaydetmektedir. ÖEHY'ne (2006) göre kurumun kayıtlı tutması gereken evraklar arasında aile eğitimi dosyası düzenlemesi zorunludur. Bulgularda kayıt tutmayla ilgili ğretmen görüşleri incelendiğinde bu yönetmelik maddesiyle eşiştiği gözlenmektedir.

Araştırma bulgularında denetimlerin müfettişlerin özel eğitim konusunda yetersiz bilgiye sahip olduklarından dolayı denetimlerin niteliği artırmadığı yönündedir. Bakioglu ve Selvi'ye (2009) göre özel eğitim alanından yetişen müfettiş yardımlarından yeteri kadar yararlanılmadığı, farklı alanlardan yetişen müfettişlerin özel eğitimde ğretmen denetiminde problem yaşadıklarını belirtmişlerdir. Araştırma bulguları alan yazınındaki bu bilgileri destekler niteliktedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu alan dışından gelen müfettişlerin denetimlerde yetersiz kaldıklarını eksikliklerin nerede olduğunu belirtmediklerini ve bir öneri getiremediklerini belirtmişlerdir.

Sonuç

Bu araştırmadan çıkan sonuçlara göre, özel eğitimde çalışan öğretmenlerin lisans düzeyinde aile eğitimiyle ilgili yeterli düzeyde eğitim almadığı ve bu konuyla ilgili uygulama yapmadığı, çalışma hayatında bu yetersizlikten dolayı birçok güçlükle karşılaştığı ortaya çıkmıştır. Kurumlarda zel eğitim ğretmeni olarak derse giren özel eğitim bölümü mezunu öğretmenlerin aile eğitimi konusundaki yetersizliklerin giderilmesi için aldıkları aile eğitimi derslerinin sayısının ve niteliklerinin artırılması, uygulama eğitiminde ise aile eğitimi uygulamalarına katılımlarının sağlanması aile eğitiminin amacına hizmet edeceğini sağlayacaktır.

Kurumlarda eleman, bilgi ve zaman eksikliğinden dolayı aile eğitimi çalışmalarının yetersiz kaldığı, bunun yanında ailelerin yetersiz bilgiye sahip olması ve iletişim problemlerinin de bütün bunlara eşlik etmesi nedeniyle aile eğitiminin amacına ulaşamadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Kurumda alışan personelin kolay ve ekonomik olarak ulaşabilecekleri ve katılabilecekleri uygulamalı aile eğitimi programlarının niversiteler veya Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sunulması ve kurumların personeline nitelikli aile eğitimi verebilmek için gerekli hizmet-içi eğitimi ve bu eğitimi alabilecek gerekli zaman ve koşulları sağlaması ve çalışanlarını tevsik etmesi, nitelikli aile eğitimine katkı sağlayacaktır.

Aile eğitimi konusunda yapılan denetimlerin eksik kaldığı, denetimi yapan kişilerin aile eğitimi konusunda yetersiz bilgiye sahip olduğu bu yüzden yapılan denetimlerin öğretmenlerin gelişimine katkıda bulunamadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında, kurumlarda oluşturulan

aile eğitimi dosyalarının içeriğinin zayıf olduğu kişilerin kendi çabalarıyla oluşturdukları denetimlerde de içeriğin incelenmediği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle kurumlara rehberlik ve teftiş amaçlı gelen Milli Eğitim Bakanlığı görevlilerinin özel eğitim hakkında kuramsal ve uygulamalı çalışmalar konusunda yeterli düzeyde bilgilendirilmeleri önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Alberto, P. A., and Troutman, A. C. (2012). *Applied behavior analysis for teachers* (9th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Bakioğlu, A., ve Selvi, H. (2008). *İlköğretim müfettişlerinin özel eğitim kurumlarının denetimine ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri*, (71) 18. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sunulan sözlü bildiri, Selçuk Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, Konya
- Bogdan, R. C., and Biklen, K. (2003). *Qualitative research for education, an introduction to theories and methods*. London: Allyn and Bacon
- Cavkaytar, A. (1999). *Zihin engellilerin özbakım ve ev içi becerilerinin öğretiminde bir aile eğitimi programının etkiliği*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. Yayınları.
- Cavkaytar, A., ve Özen, A. (2009). Aile katılımı ve eğitimi. İçinde Akçamete, G. (Ed.), *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*, (169-198) Ankara: Kök Yayıncılık.
- Dinkmeyer, D., McKay, G.D., and Dinkmeyer, D. (1997). *The parent's handbook: systematic training for effective parenting*. Circle Pines, MN: American Guidance Service.
- Drew, C., and Hardman, M. (2007). *Intellectual disabilities across the lifespan*, New Jersey: Lehigh Press, Inc.
- Fowler, M. (1999). *Maybe you know my kid: A parent's guide to identifying, understanding and helping your child with attention-deficit hyperactivity disorder. (3rd edition)*, Secaucus, NJ: Carol Publishing Group.
- Korucu, N. (2005). *Türkiye'de özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti veren kurumların karşılaştığı güçlüklerin analizi: kurum sahipleri, müdür, öğretmen ve aileler açısından*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Mcfarlane, A.H. Bellissimo, A., and Norman, G.R. (1995). Family structure, family functioning and adolescent well-being: the transcendent influence of parental style. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 36, (5), 847-864
- Özdemir, O. (2013). Özel eğitimde aile eğitimi ve rehberliği. İçinde Cavkaytar, H. (Ed.), *Ailelere sunulan hizmetler ve destekler*, (57-86) Ankara: Vize Yayıncılık

- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006). 11.03.2017 tarihinde <http://tkb.meb.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Özen, A. (2008). Aile eğitimi. İçinde Diken, H.İ.(Ed.). *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim, (170-186)* Ankara: Pegama Yayıncılık.
- Panter, S. (1992). Working with parents of mainstream pupils opportunities and limitations. *Therapeutic Care and Education, 1, (2), 112-17*
- Rich, D. (1998). *Mega skills: How families can help children to succeed in school and beyond*. New and Expanded Edition. Boston: Houghton Mifflin
- Rimm, S. (1996). *How to parent so children will learn*. New York: Crown Boks.
- Sarı, H. (2002) *Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çağdaş öneriler*, Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Schumm, J. S. (2005). *How to help your child with homework: the complete guide to encouraging good study habits and ending the homework wars*. Revised and Uptaded Edition. Minneapolis: Free Spirit Publishing
- Varol, N. (2006). *Aile eğitimi*. Ankara: Kök Yayıncılık
- Walker-Hall, J., and Sylva, K. (2001) *“What works with families of children with behaviour problems? evidence from research” in Pugh, G. (e.d.) comtemporary issues in the early years. working collaboratively for children*, London: Paul Chapman Publishing.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Determining the Qualifications of Teachers Working in Special Education and Rehabilitation Centers on Family Education

Introduction

Family education programs are prepared and carried out in line with the general principles and aims of the family education according to the individual's inadequacy, development properties, educational needs and the needs of the family (Special Education Services Regulation, 2006: article 36). In the regulations, collaboration with families who have a child with the special need is defined as a responsibility of all staff at all stages. According to Cavkaytar and Ozen (2009), family education is all kind and level of education which is done to ensure the continuation of the family, the healthy development of the individual and its being a harmonious and responsible member of society. The general aim of the family education is to ensure that the family accepts the disabled child, to ensure that they understand the rights and responsibilities of the family, to provide opportunities for cooperation with the family, to ensure that the family applies for certain programs, to make the home a more efficient educational environment and to prevent negative dynamics that occur in the family (Sarı, 2002; Walker-Hall and Sylva, 2001). According to the Special Education Services Regulation (OEHY) (2006), family education is a service which has continuity in the education of the individuals who require special education. Precautions are taken to provide active participation and contribution of families to these services and all dimensions of the special education process. Teachers are responsible for participating in family education studies in school and institution, and planning and conducting family education studies for the families of the students in the class (OEHY, 2006: article 59). When the education of a child process is considered as a whole, family education has a great significance in terms of the continuity of education in this sense. In terms of the quality of the education to be given to the parents, the fact that the experienced and well-equipped teachers on family education will guide the participation of parents in education. It is known that most of the teachers working in special education talk about the lack of family participation. In the studies conducted, it is stated that the continuous participation of the families in the education of their children is a serious problem. Family needs have been examined by different researchers, and it has often been observed that families need information and skills to help their children (Cavkaytar, 1999).

When the education of a child process is considered as a whole, family education has a great significance in terms of the continuity of education in this sense. In terms of the quality of the education to be given to the parents, it is observed that the experienced and well-equipped teachers on family education also affects the education participation level of the parents positively. Therefore, the aim of this study is 1) to reveal the perceptions of the teachers working in the special education

institutions on their qualifications of family education and 2) to shed light on further researches to be done in this field.

Method

In this study, data were obtained by using "Interview Method" which is one of the qualitative research methods. "Semi-structured Interview Technique" which is one of the most used techniques to provide in-depth and rich data, has been used in the interview method (Bogdan and Biklen, 2003; Yildirim and Simsek, 2006). 30 teachers working in the Special Education and Rehabilitation Centers participated in this research. In this study, the data were collected through the "Semi-structured Interview Form" developed by the researcher as previously mentioned. The analysis of the research data was interpreted by performing content analysis to reveal the participants' views and experiences in depth. In this section, the data obtained from the research are divided into three main divisions as Personal Competence, Institutional Competence, and Inspection, and the data from each group are presented as a subdivision according to the determined order in the sub-objectives.

Findings

According to the findings obtained from this research, they stated that no practice related to family education was done during the application period through undergraduate education, they were not faced with families, therefore they were inexperienced when they were faced with family members in professional life. It reveals that the applications related to the family education lecture are ignored during the application of undergraduate education. No resource related to this subject was found in the literature. However, it is revealed that the lack of practice related to the teachers during their tasks is a tremendous deficiency in the practice. When examining the application areas of universities that educate teachers in Turkey during undergraduate education, it reveals that there is no study about family education. Besides, the participation of non-special education teachers in special education lectures in rehabilitation centers also reduces this quality. The inspections in the research findings do not increase the quality of inspections because the inspectors have insufficient knowledge about special education. According to the results of this research, it was revealed that the teachers working in special education did not have adequate education on family education at the undergraduate level and did not practice related to this subject and encountered many difficulties in professional life due to this inadequacy.

Conclusion

Increasing the number and quality of the family education lectures that the teachers who graduated from the special education department which are included in the institutions as the special education teachers in order to overcome the inadequacies of the family education and providing their

participation in the family education practices in application training will ensure that they will serve the purpose of family education. Presentation of practical family education programs by the Universities or the Ministry of National Education in which the employees working in the institution can easily and economically access and participate and in-service training to provide qualified family education to the employees of the institutions and to provide the necessary time and conditions for this training and to encourage employees will contribute to qualified family education.